

Warszawa, 22. 05. 2024 r.

dr hab. Mariusz KUBIAK, prof. uczelni
Uniwersytet w Siedlcach

**RECENZJA DOROBKU NAUKOWEGO
W POSTĘPOWANIU O NADANIE STOPNIA DOKTORA
HABILITOWANEGO
W DZIEDZINIE NAUK SPOŁECZNYCH
W DYSCYPLINIE NAUKI O BEZPIECZEŃSTWIE**

dr Teresy USEWICZ

Recenzję sporządzono w związku z powołaniem przez Radę Dyscypliny Nauki o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych w Gdyni, Uchwałą Nr 6/2024 z dnia 22 marca 2024 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego dr Teresie USEWICZ (zwanej dalej Habilitantką, Kandydatką, Autorką).

1. Podstawowe informacje:

- a) rok uzyskania dyplomu magistra: 2009;
- b) data uzyskania stopnia doktora: 13.12.2013 r.;
- c) nazwa jednostki organizacyjnej, w której nadano stopień doktora: Wydział Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni.

2. Tytuł osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się w aktualnym postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego:

Morskie aspekty bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej, Wydawnictwo Archaeograph, Łódź, sierpień 2003, ISBN: 978-83-67527-68-2.

3. Przebieg pracy naukowo-zawodowej:

Pani dr Teresa Usewicz swoją aktywność naukowo-zawodową od 2010 roku związała z Akademią Marynarki Wojennej, gdzie początkowo, do 2012 roku, prowadziła zajęcia dydaktyczne (umowa zlecenie) na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich, by następnie w latach 2012-2013 pełnić w wymienionym Wydziale obowiązki instruktora. W okresie 2013-2016 prowadziła zajęcia dydaktyczne jako wykładowca wspomnianego Wydziału. W 2016 roku awansowała na stanowisko Kierownika Zakładu Prawa Morza i Bezpieczeństwa Morskiego Państwa w Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich Akademii Marynarki

Wojennej, które pełniła do 2018 roku. Od 2019 roku, aż do dziś wykonuje obowiązki adiunkta, będąc jednocześnie Kierownikiem Zakładu Bezpieczeństwa Międzynarodowego na wspomnianym wyżej Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich.

Habilitantka konsekwentnie realizuje poszczególne etapy swego rozwoju naukowego. Świadczy o tym, m.in. fakt odbywania przez Nią stażów naukowych. I tak, w marcu 2023 roku przebywała na stażu naukowym w Wydziale Bezpieczeństwa Logistyki i Zarządzania (WBLiZ) Wojskowej Akademii Technicznej. Jego zasadniczym celem były konsultacje z pracownikami naukowymi WAT ściśle związane z przedmiotowymi badaniami prowadzonymi przez Kandydatkę.

Na podkreślenie zasługuje także fakt nawiązania przez Habilitantkę współpracy z przedstawicielami Ośrodka Kultury Francuskiej i Studiów Frankofońskich Uniwersytetu Warszawskiego, czego wymiernym rezultatem stało się zaproszenie Jej do udziału w spotkaniu z cyklu Geopolityczne Wtorki, organizowanego przez Ośrodek Kultury Francuskiej i Studiów Frankofońskich UW, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW oraz Polskie Towarzystwo Studiów Międzynarodowych we współpracy z Groupe d'études géopolitiques. Spotkanie dotyczyło tematu *France and Great Britain towards the evolution of the EU European Security* i było przeprowadzone w języku angielskim, razem z dr Kingą Torbicką. Kolejnym efektem współpracy było również napisanie przez Kandydatkę recenzji monografii wydanej przez Wydawnictwo Peter Lang. Recenzja została wydana w czasopiśmie „Democracy and Security” wydawanym przez Taylor and Francis Group (100 pkt. parametrycznych). Innym efektem podjętej współpracy stała się ponadto publikacja artykułu *Common Security and Defense Policy of the European Union Through the Prism of Polish Experiences and Security Interests*, „Polish Political Science Yearbook”, 0208–7375, <https://doi.org/10.15804/ppsy202149>, p. 33-59 (100 pkt. parametrycznych), wspólnie z pracownikami z Uniwersytetu Warszawskiego i Collegium Civitas.

Cenną rolę w rozwoju naukowym Habilitantki odegrały konsultacje z ekspertami pełniącymi służbę lub pracującymi w podmiotach i instytucjach UE, czy też w strukturach NATO. W tej mierze należy wskazać dwa staże krótkoterminowe odbyte w Polskim Przedstawicielstwie Wojskowym przy Komitetach Wojskowych NATO i UE (2016, 2017) oraz staż w Ambasadzie RP w Hadze (2018). Stanowiły one impuls do zainicjowania badań, których rezultatem jest monografia habilitacyjna.

Swoją aktywność naukową dr Teresa Usewicz manifestowała również poprzez aktywny udział w pracach kilku ważnych organów uczelnianych i wydziałowych. Tak więc, w latach 2016-2019 była członkiem Rady Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich, a następnie od 1

października 2019 r. została powołana do Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych. Należy zaznaczyć, że Kandydatka „za całokształt dorobku naukowego w dyscyplinie naukowej nauki o bezpieczeństwie w okresie ewaluacji naukowej za lata 2017-2021” otrzymała wyróżnienie od Prezydenta Federacji Akademii Wojskowych kadm. prof. dr hab. Tomasza Szubrychta. Spektakularnym wyrazem uznania jakości dorobku naukowego, stało się przyznanie Jej, w 2022 roku, stypendium naukowego, właśnie za naukową działalność publikacyjną.

W tej części recenzji nie sposób pominąć faktu uczestnictwa dr Teresy Usewicz w latach 2016-2017 w pracach Rady Bibliotecznej (organu opiniodawczego Rektora-Komendanta Akademii Marynarki Wojennej) oraz członkostwa, w latach 2017-2019, w Radzie Wydawniczej AMW.

Zarówno o Jej zaangażowaniu, jak i wysokim potencjale intelektualnym, świadczy fakt, iż aż czterokrotnie była powoływana (w l. 2017-2019) jako promotor pomocniczy w przewodach doktorskich doktorantów Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich AMW.

Nie dającym się przecenić, istotnym elementem Jej dotychczasowego dorobku naukowego są recenzje monografii, publikacji pokonferencyjnej i artykułów naukowych, również w czasopiśmie zagranicznych. Należą do nich następujące recenzje:

a/ publikacji pokonferencyjnej *Bezpieczeństwo portów morskich i lotniczych*, Gdynia 2017;

b/ dwóch artykułów w ramach projektu *Per aspera ad astra – pierwsze kroki w świat nauki*, Wydawca: Alcumena 2020 r.;

c/ artykułu dla czasopisma *Humanities and Social Sciences Communications*, Wydawca: Londyn: Springer Nature, 2021;

d/ monografii *Contested Legacies of 1989 Geopolitics, Memories and Societies in Central and Eastern Europe* Nicolas Maslowski / Kinga Torbicka (eds.) *Studies in Sociology: Symbols, Theory and Society* (Edited by E. Hałas and P. Terenzi) Volume 12, Publishing House: Peter Lang, www.peterlang.com, ISSN 1618-775X, DOI 10.3726/b19562. (w trakcie publikacji w czasopiśmie *Democracy and Security*, Wydawca: Taylor and Francis);

e/ artykułu dla czasopisma *Armed Forces and Society*, Wydawca: SAGE Journals, 2023 r.

f/ artykułu dla czasopisma *Cogent Social Science*, Wydawca: Taylor and Francis, 2023 r.

4. Dane naukometryczne:

a) Impact Factor:

- sumaryczny IF: 0,00
- sumaryczny SNIP: 2.061

- sumaryczny CiteScore: 1,7

b) sumaryczna punktacja MEiN:

- 946

c) liczba cytowań: 25

d) h-index:: 2

5. Publikacje naukowe:

Okres przed uzyskaniem stopnia doktora:

- Usewicz T., Iwanina-Szopińska. E., *Zdolności logistyczne marynarki wojennej w kontekście operacji humanitarnych*, Logistyka 2013, nr 6, CD 1, s. 472-482, p-ISSN: 1231-5478 (wkład autorski – 50%).
- Usewicz T., Bursztyński A., *Spółka Statkowa jako jedna z możliwości zabezpieczenia transportu strategicznego*, Logistyka 2011, nr 5, s. 443-452, p-ISSN: 1231-5478 (wkład autorski – 50%).
- Usewicz T., *Zdolności reagowania kryzysowego Unii Europejskiej*, Przegląd Morski 2010, nr 6, s. 10-14, p-ISSN: 1897-8436.

Okres po uzyskaniem stopnia doktora:

Oceniając dorobek Habilitantki w zakresie publikacji naukowych po uzyskaniu stopnia doktora, należy potwierdzić, że faktycznie Jej wysiłek badawczy zogniskowany został nade wszystko wokół trzech, dominujących zagadnień:

1/ procesu ewolucji i rozwoju wspólnej polityki bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej;

2/ budowania zdolności logistycznych w powyższym procesie;

3/bezpieczeństwa i ochrony na morzu w kontekście bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej.

Świadczą o tym poniższe publikacje:

Monografie:

- *Rzecz o obywatelskich obowiązkach obronnych* (współautorka), AMW, Gdynia 2018;
- *Morskie aspekty bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej*, Wydawnictwo Archaograph, Łódź sierpień 2023, (zgłoszona jako osiągnięcie naukowe stanowiące

podstawę ubiegania się w trwającym postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego).

Artykuły:

- 18 artykułów autorskich lub współautorskich w czasopismach naukowych (z tego 6 w j. angielskim).

Rozdziały w monografiach:

- 7 rozdziałów autorskich lub współautorskich w monografiach (z tego 3 w j. angielskim).

Inne, istotne informacje o dorobku naukowym:

Kandydatka aktywnie uczestniczyła w organizacji, jak i przebiegu konferencji naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym. Była członkiem w 8 komitetach/radach naukowych, 16 komitetach organizacyjnych, w tym 4 razy pełniła funkcję przewodniczącej (z czego z czego w 5 komitetach przed uzyskaniem stopnia doktora) oraz autorką 16 wystąpień (z czego 3 przed uzyskaniem stopnia doktora), jako prelegent lub prowadząca panel (w tym 1 seminarium). W trakcie konferencji przedstawiała głównie wyniki badań realizowanych w ramach projektów naukowych oraz prac naukowo-badawczych. W tym zakresie pełniła funkcje kierownika zespołu (2) bądź wykonawcy (5), w następujących pracach naukowo-badawczych:

1. *Analiza potencjału systemu zabezpieczenia logistycznego sił okrętowych w działaniach narodowych i wielonarodowych* – praca naukowo-badawcza pod kierownictwem: kmdr. por. dr. hab. A. Bursztyńskiego, 2014 - 2015, wykonawca.
2. *Logistyka Humanitarna* – praca naukowo-badawcza pod kierownictwem: kmdr por. dr. Jerzego Kupińskiego, 2013-2015, wykonawca.
3. *Paradygmaty bezpieczeństwa UE w aspekcie współczesnych zagrożeń – ewolucja czy rewolucja?* - praca naukowo-badawcza pod kierownictwem: kmdr por. dr B. Pączka, 2015-2017, wykonawca.
4. *Możliwości wzmocnienia systemu obronnego państwa przez obywateli RP w świetle obowiązujących regulacji prawnych*, praca naukowo-badawcza pod kierownictwem dr T. Usewicz, 2015-2017, kierownik.
5. *Zagrożenia hybrydowe a bezpieczeństwo Polski w kontekście zapisów NATO, UE i ONZ o stanie wojny*, praca naukowo-badawcza pod kierownictwem kmdr. por. dr. J. Kupińskiego, 2016-2021, wykonawca.

6. *Koncepcja struktury grupy szybkiego reagowania w przypadku wystąpienia zdarzeń z zatopioną w Morzu Bałtyckim amunicją chemiczną*, praca naukowo-badawcza pod kierownictwem dr E. Łońskiej, 2017 – 2021, wykonawca.

7. *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE – morskie aspekty*, praca naukowo-badawcza pod kierownictwem dr T. Usewicz, 2020 – 2021, kierownik.

Ponadto, w trakcie działalności naukowej była także wykonawcą lub członkiem zespołu w projektach badawczych (2) lub pracach rozwojowych (2):

- Międzynarodowy projekt badawczy pt.: *Decision Aid for Marine Munitions - Practical Application*, numer pracy D-1-0-0-006/2019, kryptonim DAIMON 2 (EU INTERREG Baltic Sea Region Programme 2014-2020), 01.01.2020-30.04.2021, wykonawca zadania.

- Projekt badawczy z dotacji MON: *Główne procesy kreujące bezpieczeństwo morskie na morzach i oceanach w erze świata ponowoczesnego ze szczególnym uwzględnieniem akwenu Morza Bałtyckiego*, projekt pod kierownictwem dr hab. Katarzyny Wardin, 01.06.2018 – 31.05.2021, wykonawca zadania.

- Praca rozwojowa: *Ocena systemu wspomagania planowania i realizacji działań policji w kontekście strategii bezpieczeństwa narodowego [w:] System informacyjno-analityczny wspomagający zarządzanie ryzykiem podczas planowania i realizacji działań Policji (SIA)*, nr DOB-BIO7/02/01/2015, , 2017, wykonawca zadania.

- Praca rozwojowa: *Identyfikacja i określenie środków kontroli [w:] System informacyjno-analityczny wspomagający zarządzanie ryzykiem podczas planowania i realizacji działań Policji (SIA)*, nr DOB-BIO7/02/01/2015, 2016, wykonawca zadania.

Doświadczenie badawcze zdobyte podczas pracy w zespołach badawczych oraz zrealizowane staże naukowe stały się dla Niej solidną podstawą systematycznego, dalszego rozwoju naukowego owocującego finalnie powstaniem monografii habilitacyjnej.

6. Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Uwagi wstępne

Przedstawiona przez Habilitantkę do oceny monografia, jako osiągnięcie naukowe, to ze swej istoty pozycja wyróżniająca się wśród publikacji dotyczących szerokiej problematyki w obszarze nauk o bezpieczeństwie. Wynika to zarówno z jej oryginalnych założeń teleologicznych, podejścia metodologicznego, jak i treści merytorycznych. Autorka uzasadniając potrzebę podjęcia przedmiotowych badań we wstępie zauważa, iż „w literaturze

polskiej nie ma pozycji książkowej wprost dotyczącej problematyki bezpieczeństwa i ochrony na morzu w kontekście bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej” (s.12), a badania w niej zawarte stanowią uzupełnienie (a może raczej próbę uzupełnienia?) istniejącej luki w naukach o bezpieczeństwie, a opisana synteza problematyki morskiej oraz bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej stanowi nowatorski kierunek badań (z tym ostatnim należy się zgodzić). Można jednak mieć wątpliwości, czy rzeczywiście, jak twierdzi Kandydatka: „Prezentowana monografia stanowi **całościowe** (podkr. M. K.) ujęcie kwestii WPBiO w kontekście morskim...” (s. 14). Czy faktycznie Habilitantka może pochwalić się dziełem w pełni skończonym, doskonałym, obejmującym **wszelkie/wszystkie** (podkr. M.K.) aspekty tematyki nakreślonej w jej tytule?

Ocena metodologiczna

W zamyśle Autorki **głównym celem badań** „jest **diagnoza prognostyczna** (podkr. M.K.) działań Unii Europejskiej jako aktora niepaństwowego w morskiej domenie globalnej, a także **zbadanie** (podkr. M. K.) znaczenia (roli) bezpieczeństwa na morzu (*maritime safety and security*) w toku ewolucji procesów zachodzących w bezpieczeństwie i obronności Unii Europejskiej” (s. 14). Pytanie: czy głównym celem badań może być **diagnoza prognostyczna**, która jest ze swej istoty procesem badawczym, a także samo **zbadanie** czegokolwiek...?

Pewne wątpliwości budzi nadto brzmienie **głównego problemu badawczego** zawartego w pytaniu: „w jakim stopniu Unia Europejska, nie będąc państwem – ani nawet nie aspirując do takiej formy, w toku ewolucji przedsięwzięć związanych z bezpieczeństwem i obronnością, wykształciła atrybuty potęgi morskiej oraz czy bezpieczeństwo na morzu (*maritime safety and security*) jest istotnym aspektem **tej polityki** (podkr. M. K.)?” (s. 15). O jaką politykę chodzi w tym przypadku?

W kolejnej części prezentowania założeń metodologicznych, Kandydatka stwierdza: „Zwerbalizowany cel badań oraz główny problem badawczy zdeterminowały przedmiot badań i przebieg procesu badawczego” (s. 15). Otóż, w prawidłowo sporządzonych założeniach metodologicznych, to **cel badań/przedmiot badań** lub **przedmiot badań/cel badań** determinują **problem badawczy** i to jest prawidłowy, logiczny, sposób postępowania badacza w naukach społecznych. Ponadto, w części metodologicznej monografii recenzent nie odnalazł sformułowanego **przedmiotu badań**. Co zatem nim jest? A jeśli go nie ma, to dlaczego?

Zastanawiające jest pominięcie przez Autorkę prób sformułowania **szczegółowych hipotez badawczych**, adekwatnych do zaprezentowanych przez Nią 8 szczegółowych problemów badawczych. Ponadto, należy się jedynie domyślać, że **hipoteza** przedstawiona na początku s.

16: „Unia Europejska wykształciła atrybuty potęgi morskiej, jednak nie dysponuje ona kluczowym składnikiem potęgi morskiej, czyli zintegrowaną marynarką wojenną, której potencjał i zdolności skłaniałyby innych aktorów morskich (państwowych i niepaństwowych) do zachowań pożądanych z punktu widzenia interesów morskich UE”, jest **ogólną/główną hipotezą badawczą**.

W końcowej części wstępu, Kandydatka nie ustrzegła się popełnienia pewnej logicznej sprzeczności. Otóż, twierdzi, że w **rozdziale trzecim** udało się Jej znaleźć odpowiedź „na pytanie stanowiące główny problem badawczy – co tym samym pozwala na osiągnięcie założonego celu przyjętego procesu badawczego” (s. 17), a następnie dowodzi, że to **rozdział czwarty** stanowi zwieńczenie procesu badawczego. Czyżby? Przecież to właśnie afirmacja albo falsyfikacja głównej hipotezy badawczej /wstępnej odpowiedzi na pytanie zawarte w głównym problemie badawczym/ oraz osiągnięcie lub nie założonego celu badań, stanowi owo zwieńczenie badań. A zatem, w którym rozdziale znajduje się owo zwieńczenie prowadzonych badań? I na zakończenie tej części recenzji jej autor kieruje ostatecznie pytanie do Habilitantki: Czy „teorie stosunków międzynarodowych, w tym realistyczne podejście analityczne, koncepcja kultury strategicznej, koncepcja potęgi morskiej państwa, teoria mocodawca-agent” to na pewno narzędzia badawcze? A może metody badawcze lub techniki badawcze? A może jeszcze coś innego?

Ocena merytoryczna

Monografia habilitacyjna nosi formę opracowania zwartej, składające się ze wstępu, wykazu ważniejszych skrótów i akronimów, czterech rozdziałów, zakończenia i bibliografii. Całość rozprawy liczy 260, a wraz z bibliografią 289 stron. Autorka w trakcie prowadzonych badań korzystała z licznych i zróżnicowanych źródeł. Dość powiedzieć, że wykaz bibliograficzny obejmuje 332 pozycje, w tym 216 w języku angielskim. Zostały one pogrupowane w następujących częściach: wydawnictwa zwarte – 69, z tego 47 w j. angielskim; wydawnictwa ciągłe – 52, z tego 41 w j. angielskim; akty prawne – 59, z tego 17 w j. angielskim; źródła internetowe – 152, z tego 111 w j. angielskim. Szczegółowy przegląd powyższych źródeł, wyraźnie wskazuje na dokonanie przez Autorkę dogłębnej i przemyślanej kwerendy, a także umiejętność odpowiedniej, krytycznej analizy literatury przedmiotowej. Znalazło to dobitny wyraz w wysokim poziomie badań teoretycznych relacjonowanych w poszczególnych rozdziałach rozprawy.

W rozdziale pierwszym (s. 19-58), zatytułowanym *Integracja europejska w zakresie bezpieczeństwa i obrony w latach 1945-2009*, który w ujęciu historycznym stanowi

prolegomenę do dalszej problematyki przedmiotowej, Habilitantka dokonała niezbędnej identyfikacji, deskrypcji oraz eksplikacji wstępnych zagadnień badawczych. Stanowią one solidny fundament niezbędny do wyjaśnienia i zrozumienia kolejnych problemów badawczych oraz prób ich rozwiązania.

Rozdział drugi (s. 59-121) noszący tytuł *Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony UE – wymiar normatywny i instytucjonalny*, to kontynuacja dalszego, swoistego wprowadzenia do następnych rozdziałów podejmujących już *stricte* badania morskich kontekstów Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obronności Unii Europejskiej, tym razem w ujęciu normatywno-instytucjonalnym. Treści rozdziału wypełniają badania nad rolą najistotniejszych dokumentów wpływających na WPBiO w ciągu minionych dziesięcioleci, następnie zmiany wprowadzone Traktatem z Lizbony, a także instytucje UE oraz inne podmioty, które aktualnie mają wpływ na kształtowanie tej polityki.

Mimo pewnych, początkowych wątpliwości, należy jednak w sumie pochwalić zamysł Kandydatki, by aż dwa rozdziały rozprawy były wprowadzeniem do szczegółowych badań przedmiotowych nakreślonych w jej tytule. I nie jest dla recenzenta problemem, że owe rozdziały stanowią niemal połowę objętości monografii. Przeciwnie, są one swoistym repetytorium wiedzy o polityce bezpieczeństwa i obronności Unii Europejskiej, logicznie uzasadnionym założoną konstrukcją i strukturą realizowanego procesu badawczego.

W rozdziale trzecim pt. *Normatywny i instytucjonalny dorobek UE w obszarze bezpieczeństwa na morzu* (s. 123 – 181), analizom poddano dotychczasowe osiągnięcia UE w obszarze bezpieczeństwa na morzu. Jak podkreśla Autorka (a co budzi wspomniane wcześniej zastrzeżenia recenzenta), to właśnie w jego treściach znajduje się odpowiedź „na pytanie stanowiące główny problem badawczy – a tym samym pozwala na osiągnięcie założonego celu przyjętego procesu badawczego”. Dopelnieniem rozdziału trzeciego są interesujące, krytyczne analizy terminologii wykorzystywanej w obszarze bezpieczeństwa w środowisku morskim oraz opisy zrealizowanych dotychczas przez UE operacji morskich, również we współdziałaniu z innymi podmiotami (państwami).

Rozdział czwarty noszący tytuł *Unia Europejska – morska czy lądowa?*, już w samym tytule zawiera absurdalne pytanie. Nie można bowiem szukać odpowiedzi na pytanie, na które odpowiedź jest tak oczywista, że aż banalna. Pomimo tego mankamentu, należy jednak docenić staranność i konsekwencję Autorki w jej deskrypcji akwenów o żywotnej roli dla prawidłowego funkcjonowania UE. Nie mniej ciekawe poznawczo są analizy dotyczące roli tej organizacji w kreowaniu multilaterizmu inkluzywnego. Po dociekaniach zogniskowanych wobec zagadnień kształtowania kultury strategicznej, Habilitantka przeprowadziła interesujące

rozważania związane z charakterystyką, jak to nazwała „wybranych atrybutów (nie)potęgi morskiej UE”. W zakończeniu rozdziału Kandydatka głosi jednoznaczną tezę, iż „jedynie utworzenie zintegrowanej marynarki wojennej na potrzeby obrony i ochrony interesów morskich UE (...) może spowodować, że zacznie ona być postrzegana jako komplementarna potęga morska...”(s. 252). W opinii recenzenta jest to idea utopijna, która nie ma szans realizacji w sytuacji gdy dominantem militarnym w Europie jest inna, silna organizacja polityczno-militarna – NATO.

W zakończeniu rozprawy Autorka zaprezentowała końcowe, syntetyczne wnioski z przeprowadzonych badań. Choć część z nich jest wprawdzie kontrowersyjna (ale to dobrze!), to jednak sama narracja charakteryzuje się logicznym i przekonującym wywodem, opartym nie tylko o szeroką, ale także dogłębną wiedzę przedmiotową.

Reasumując stwierdzam, że przedstawione do oceny dzieło mieści się w obszarze dziedziny nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie. Podjęta problematyka jest aktualna i ważna, interesująca poznawczo, a przede wszystkim w znacznym stopniu wypełnia dotychczasową lukę badawczą. Zaprezentowane w nim badania, a przede wszystkim sformułowane wnioski, jednoznacznie świadczą o wystarczającym poziomie wiedzy metodologicznej oraz wysokim poziomie wiedzy merytorycznej Habilitantki.

Oświadczam, że Kandydatka jest autorką nowatorskiej, wartościowej i samodzielnej monografii naukowej, która wnosi znaczny wkład w rozwój nauk o bezpieczeństwie.

7. Ocena pozostałych osiągnięć naukowych

Habilitantka opublikowała zarówno rozdziały w monografiach, jak i artykuły naukowe cechujące się wysoką jakością merytoryczną, a także uzyskaniem bardzo interesujących wyników poznawczych, będących rezultatami starannie, w sposób przemyślany przeprowadzonych badań. Warto nadto zaznaczyć, że w zdecydowanej większości przypadków, publikacje Kandydatki stanowią spójną i przejrzystą przedmiotowo całość, dotycząc obszaru związanego z polityką morską, a nade wszystko bezpieczeństwem morskim.

8. Informacja o osiągnięciach innych niż naukowe

a) Osiągnięcia dydaktyczne

Działalność dydaktyczną Habilitantka prowadzi od 2010 r., początkowo na podstawie umowy cywilno-prawnej, a od 2012 r. na stanowisku instruktora, a następnie wykładowcy. Od 2013 r. była lub jest promotorem 88 prac dyplomowych, z czego 55 z nich stanowiły prace

licencjackie, a 33 to prace magisterskie. Dwukrotnie (w 2018 i 2019 r.) Jej dyplomanci uzyskali wyróżnienie za najlepszą pracę magisterską od Rektora-Komendanta AMW. Ponadto, recenzowała 103 prace dyplomowe (w tym 46 prac magisterskich oraz 57 prac licencjackich).

Kandydatka działalność dydaktyczną prowadzi na kierunkach: bezpieczeństwo wewnętrzne (I i II stopień), bezpieczeństwo narodowe (I i II stopień), systemy informacyjne w bezpieczeństwie (studia wojskowe), logistyka (studia wojskowe), technologie kosmiczne i satelitarne (studia międzyuczelniane). W latach 2019-2020 realizowała zajęcia z teorii bezpieczeństwa na studiach podyplomowych *Zabezpieczenie logistyczne działań sił morskich*. Wykładana przez Nią problematyka zawierała się w 8 przedmiotach wykładanych w ramach wymienionych powyżej kierunków studiów. W ramach aktywności dydaktycznej prowadziła następujące przedmioty:

1. Strategia bezpieczeństwa narodowego (ćwiczenia).
2. Strategia bezpieczeństwa (wykłady i ćwiczenia).
3. Metodologia badań nad bezpieczeństwem (wykłady i ćwiczenia – kierownik przedmiotu).
4. Regionalizacja i instytucjonalizacja bezpieczeństwa (wykłady i ćwiczenia).
5. Bezpieczeństwo wewnętrzne w UE (wykłady i ćwiczenia – kierownik przedmiotu).
6. Problemy bezpieczeństwa międzynarodowego (wykłady i ćwiczenia – kierownik przedmiotu).
7. Teoria bezpieczeństwa (wykłady i ćwiczenia – kierownik przedmiotu).
8. Teoria i polityka bezpieczeństwa (wykłady i ćwiczenia – kierownik przedmiotu).

Co warte podkreślenia to fakt, że Habilitantka prowadziła również zajęcia w ramach programu *Erasmus* skierowanego do zagranicznych podchorążych. Na potrzeby tej inicjatywy stworzyła autorski przedmiot *The EU's security and defence policy* w wymiarze 10 godzin (prowadzony w języku angielskim).

Kandydatka także prowadziła zajęcia w ramach międzyuczelnianego kierunku studiów technologie kosmiczne i satelitarne. Kierunek ten został uruchomiony w ramach współpracy trzech trójmiejskich uczelni: Politechniki Gdańskiej, Akademii Morskiej w Gdyni (obecnie Uniwersytetu Morskiego) oraz Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni. W ramach tego kierunku Kandydatka realizowała dwa przedmioty, tj. strategię bezpieczeństwa oraz metodologię badań nad bezpieczeństwem.

Habilitantka była wysoko oceniana przez od studentów w ramach ankiet oceniających nauczycieli akademickich (skala 1-5, ocena uzyskana w roku akademickim 2022/2023

w semestrze zimowym to 4.83, natomiast w semestrze letnim to 4.79). W 2022 r. za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania została wyróżniona medalem Komisji Edukacji Narodowej. Godne podkreślenia jest to, że Kandydatka dostrzegała potrzeby studentów i podejmowała działania zmierzające do ich aktywizacji. Stąd też Jej udział w projektach ogłaszanych w ramach konkursów Narodowego Centrum Badań i Rozwoju, których celem jest przede wszystkim wspieranie rozwoju studentów oraz zwiększanie ich kompetencji w aspekcie bieżących potrzeb na rynku pracy.

Jak do tej pory, brała udział w następujących projektach podnoszących kompetencje studentów:

- udział w Radzie Programowej oraz w zespole przygotowującym projekt w ramach konkursu Kształcenie na potrzeby branż kluczowych – nr naboru: FERS.01.05-IP.08-001/23 Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) Priorytet 1 Umiejętności, Działanie 01.05 Umiejętności w szkolnictwie wyższym, 2023 r.;
- udział w Radzie Programowej opracowującej program kształcenia dla kierunku bezpieczeństwo narodowe (specjalność dyplomacja) w ramach projektu Zintegrowany program wsparcia Akademii Marynarki Wojennej w Gdyni - II edycja finansowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 ogłoszonego w ramach Osi Priorytetowej III, Szkolnictwo Wyższe dla Gospodarki i Rozwoju, Działania 3.5 Kompleksowe Programy Szkół Wyższych, 2019 r.;
- przygotowanie i przeprowadzenie zajęć w ramach projektu Dostosowania kierunku studiów II stopnia Technologie kosmiczne i satelitarne do potrzeb rynku pracy (POWR.03.01.00-00-N024/16-00), finansowanego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020 ogłoszonego w ramach Osi Priorytetowej III, Szkolnictwo Wyższe dla Gospodarki i Rozwoju, Działania 3.1 Kompetencje w Szkolnictwie Wyższym, 2017 r.;
- udział w zespole przygotowującym projekt w ramach konkursu nr 1/PRK/POWER/3.1/2015 w Programie Rozwoju Kompetencji pt. Certyfikuj kompetencje z Akademią Marynarki Wojennej, 2015 r.;
- udział w zespole przygotowującym projekt „Program Rozwoju Kompetencji”, środki z programu operacyjnego Kapitał Ludzki w ramach działania, 4.1. Wzmocnienie i rozwój potencjału dydaktycznego uczelni oraz zwiększenie liczby absolwentów kierunków o kluczowym znaczeniu dla gospodarki opartej na wiedzy, poddziałania 4.1.1 Wzmocnienie potencjału dydaktycznego uczelni, 2014 r.

b) Osiągnięcia organizacyjne i popularyzujące naukę

Habilitantka w latach 2017 i 2019 pełniła rolę zastępcy przewodniczącego Komitetu Okręgowego w Gdyni Ogólnopolskiej Olimpiady Wiedzy o Bezpieczeństwie i Obronności. Jest również założycielką Koła Naukowego Bezpieczeństwa Morskiego funkcjonującego na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich AMW. W 2017 r. przeprowadziła wykład dla uczniów Zespołu Kształcenia Podstawowego i Gimnazjalnego nr 6 w Gdańsku, pt. *Morskie opowieści*. Ponadto, jest współorganizatorem wirtualnych charytatywnych regat *Mile Dobra na 100-lecie AMW* (odbyły się w dniach 28.03-11.04.2022 r.), w ramach których, we współpracy z Fundacją Ocean Marzeń, zbierane były środki na stypendia żeglarskie w Młodzieżowym Programie Edukacji Żeglarskiej.

Kandydatka uczestniczyła w roli mentora i recenzenta w projekcie *Per aspera ad astra – pierwsze kroki w świat nauki*, który był prowadzony przez Fundację PSC, a współfinansowany przez MNiSW (2020 r.). Udział w projekcie zakończył się publikacją artykułu autorstwa studenta D. Stefaniaka pt. *Demografia a bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, *Alcumena*. Pisma Interdyscyplinarne, 2020 — Nr 2(2) /2020. Wymiernym efektem Jej udziału w projekcie było również zaproszenie do redakcji czasopisma *Alcumena* (wpisane do prowadzonego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki *Wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych*. Unikatowy Identyfikator Czasopisma to: 201718, 100 pkt. parametrycznych).

Ważnym elementem Jej aktywności są szkolenia obronne oraz wykłady, na które jest zapraszana przez różnego rodzaju instytucje oraz inne podmioty wykonujące zadania w ramach systemu bezpieczeństwa państwa. Od czasu obrony dysertacji doktorskiej zrealizowała następujące przedsięwzięcia popularyzujące zagadnienia związane z szeroko rozumianym bezpieczeństwem:

- *Strategia bezpieczeństwa narodowego RP, Strategiczny przegląd bezpieczeństwa i Strategiczny przegląd obronny; Kształtowanie polityki bezpieczeństwa RP w ramach integracji z międzynarodowymi strukturami bezpieczeństwa poprzez realizację misji pokojowych i stabilizacyjnych*, prowadzenie szkolenia obronnego w Urzędzie Kontroli Skarbowej w Gdańsku, 27.06.2014 r.
- *Zadania obronne pozamilitarnych ogniw w systemie obronnym państwa*, prowadzenie szkolenia obronnego w Urzędzie Kontroli Skarbowej w Gdańsku, 26.09.2014 r.
- *Polityka resortu obrony narodowej w zakresie bezpieczeństwa cyberprzestrzeni*, wykład na odprawie miesięcznej COM-DKM, Gdynia, 28.08.2014 r.

- *Obowiązki obywatela RP w aspekcie powszechnego obowiązku obrony*, prowadzenie zajęć w ramach szkolenia obronnego w Izbie Skarbowej w Gdyni, 19.06.2015 r.
- *Zagrożenia hybrydowe w aspekcie bezpieczeństwa narodowego* wykład inauguracyjny na szkoleniu kadry COM – DKM, 11.01.2016 r.
- *Europejskie Grupy Bojowe*, wykład dla Koła Naukowego Obronności Państwa w AMW, 09.03.2016 r.
- *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego jako najważniejszy dokument w obszarze bezpieczeństwa i obronności*, prowadzenie zajęć w ramach szkolenia obronnego Szybkiej Kolei Miejskiej w Trójmieście, Ostrzyce, 22.06.2017 r.
- *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE*, prowadzenie zajęć w ramach szkolenia obronnego Szybkiej Kolei Miejskiej w Trójmieście, Stężycza, 14.06.2019 r.
- *Międzynarodowe i wewnętrzne uregulowania bezpieczeństwa RP, korzyści i zagrożenia geostrategicznego usytuowania RP*, prowadzenie zajęć w ramach szkolenia obronnego dla kadry kierowniczej sądów rejonowych, pracowników wykonujących zadania obronne w sądach i zakładzie poprawczym, Mechelinki, 21.09.2019 r.
- *Współczesne problemy światowego bezpieczeństwa ze szczególnym uwzględnieniem bezpieczeństwa Polski*, szkolenie obronne Krajowej Administracji Skarbowej, Gdańsk, 26.11.2021 r.
- Wykład podczas seminarium organizowanego przez Ośrodek Kultury Francuskiej i Studiów Frankofońskich UW, Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW oraz Polskie Towarzystwo Studiów Międzynarodowych we współpracy z Groupe d'études géopolitiques w ramach cyklu Wtorki Geopolityczne, temat: *France and Great Britain towards the evolution of the EU European Security* (język angielski), 08.11.2022.

Kandydatka wystąpiła w roli eksperta w programie telewizyjnym „Wielki Test o Wojsku. 20 lat w NATO”, a także udzieliła komentarza eksperckiego w sprawie szczytu NATO w 2016 r. na potrzeby Polskiej Agencji Prasowej.

W toku swojej działalności dydaktycznej i organizacyjnej Kandydatka brała udział w wielu przedsięwzięciach istotnych z punktu widzenia tej działalności Wydziału Dowodzenia i Operacji Morskich. Do najważniejszych należy zaliczyć:

- koordynację kierunku bezpieczeństwo narodowe, w tym przede wszystkim pozyskiwanie nowych dydaktyków na kierunek, zarządzanie kadrami dydaktyczną kierunku w zakresie organizacji i prowadzenia zajęć dydaktycznych, konsultowanie programów kształcenia i siatek programowych;

- prowadzenie hospitacji zajęć kadry dydaktycznej prowadzącej zajęcia w ramach Zakładu Bezpieczeństwa Międzynarodowego;
- członkostwo w zespołach przygotowujących modyfikację programów studiów na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne (I i II stopień) oraz bezpieczeństwo narodowe (I i II stopień);
- udział w komisji dokonującej oceny okresowej nauczycieli akademickich na Wydziale Dowodzenia i Operacji Morskich AMW, 2021 r.;
- członkostwo w zespołach przygotowujących raport samooceny oraz inne dokumenty na potrzeby wizytacji Polskiej Komisji Akredytacyjnej na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne (2022 r.) oraz bezpieczeństwo narodowe (2020 r.). Warto zaznaczyć, że obie wizytacje PKA zakończyły się wysokimi ocenami uzyskanymi w toku kontroli, a w przypadku bezpieczeństwa wewnętrznego Polska Komisja Akredytacyjna przyznała wyróżnienie w postaci certyfikatu „Otwarty na świat – doskonałość we współpracy międzynarodowej”;
- zainicjowanie działalności, a następnie koordynacja realizowanych przedsięwzięć w ramach zespołu „Take Initiative”, którego głównym celem było przygotowanie materiałów promocyjnych dotyczących WDiOM, a także realizacja i koordynacja wykładów w szkołach średnich.

Wymiernym potwierdzeniem zaangażowania Kandydatki w działalność na rzecz WDiOM, jak również całej AMW, było wyróżnienie Jej przez Rektora-Komendanta AMW zespołową nagrodą Rektora II stopnia za zrealizowanie znaczących przedsięwzięć organizacyjnych w naukach społecznych (w 2022 r.). Warto na koniec dodać, że Habilitantka dwukrotnie otrzymała listy gratulacyjne za wyjątkową sumienność oraz ponadprzeciętne zaangażowanie w bieżącą działalność WDiOM (w 2016 r. oraz w 2019 r.).

9. Działalność projektowa i ekspercka

Habilitantka posiada znaczny dorobek w działalności projektowej i eksperckiej. Prowadziła i uczestniczyła w następujących projektach i pracach badawczych:

1. Międzynarodowy projekt badawczy pt.: *Decision Aid for Marine Munitions - Practical Application*, numer pracy D-1-0-0-006/2019, kryptonim DAIMON 2 (EU INTERREG Baltic Sea Region Programme 2014-2020), 01.01.2020-30.04.2021, wykonawca zadania.
2. Projekt badawczy z dotacji MON: *Główne procesy kreujące bezpieczeństwo morskie na morzach i oceanach w erze świata ponowoczesnego ze szczególnym*

- uwzględnieniem akwenu Morza Bałtyckiego, projekt pod kierownictwem dr hab. Katarzyny Wardin, 01.06.2018 – 31.05.2021, wykonawca.*
3. Praca rozwojowa: *Ocena systemu wspomagania planowania i realizacji działań policji w kontekście strategii bezpieczeństwa narodowego [w:] System informacyjno-analityczny wspomagający zarządzanie ryzykiem podczas planowania i realizacji działań Policji (SIA), nr DOB-BIO7/02/01/2015, , 2017, wykonawca zadania*
 4. Praca rozwojowa: *Identyfikacja i określenie środków kontroli [w:] „System informacyjno-analityczny wspomagający zarządzanie ryzykiem podczas planowania i realizacji działań Policji” (SIA), nr DOB-BIO7/02/01/2015, 2016, wykonawca zadania.*
 5. Praca naukowo – badawcza: *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE – morskie aspekty, praca naukowa pod kierownictwem dr Teresy Usewicz, 01.05.2020 – 31.12.2021, kierownik.*
 6. Praca naukowo – badawcza: *Koncepcja struktury grupy szybkiego reagowania w przypadku wystąpienia zdarzeń z zatopioną w Morzu Bałtyckim amunicją chemiczną, praca naukowa pod kierownictwem dr. Edyty Łońskiej, 01.05.2017 – 31.12.2021, wykonawca.*
 7. Praca naukowo – badawcza: *Zagrożenia hybrydowe a bezpieczeństwo Polski w kontekście zapisów NATO, UE i ONZ o stanie wojny, praca naukowa pod kierownictwem kmdr. por. dr. Jerzego Kupińskiego, 15.04.2016-31.12.2021, wykonawca.*
 8. Praca naukowo-badawcza: *Możliwości wzmocnienia systemu obronnego państwa przez obywateli RP w świetle obowiązujących regulacji prawnych, praca naukowa pod kierownictwem dr Teresy Usewicz, 01.05.2015-29.12.2017, wykonawca.*
 9. Praca rozwojowa: *Ocena systemu wspomagania planowania i realizacji działań policji w kontekście strategii bezpieczeństwa narodowego [w:] „System informacyjno-analityczny wspomagający zarządzanie ryzykiem podczas planowania i realizacji działań Policji” (SIA), nr DOB-BIO7/02/01/2015, wykonawca zadania, 2017 r.*
 10. Praca rozwojowa: *Identyfikacja i określenie środków kontroli [w:] „System informacyjno-analityczny wspomagający zarządzanie ryzykiem podczas*

- planowania i realizacji działań Policji” (SIA), nr DOB-BIO7/02/01/2015, wykonawca zadania, 2016 r.
11. Praca naukowo – badawcza: *Paradygmaty bezpieczeństwa UE w aspekcie współczesnych zagrożeń – ewolucja czy rewolucja?* - praca naukowa pod kierownictwem: kmdr. por. dr B. Pączek; 2015-2017, wykonawca.
 12. Praca naukowo – badawcza: *Analiza potencjału systemu zabezpieczenia logistycznego sił okrętowych w działaniach narodowych i wielonarodowych* – praca naukowa pod kierownictwem: kmdr por. dr hab. A. Bursztyński; 01.04.2014 – 31.12.2015, wykonawca.
 13. Praca naukowo – badawcza: *Logistyka Humanitarna* – praca naukowa pod kierownictwem: kmdr por. dr. Jerzego Kupińskiego, 01.05.2013 – 01.05.2015, wykonawca.

10. Uwagi refleksyjne

W związku z oceną recenzowanego dorobku, w tym zgłoszonego osiągnięcia naukowego (monografii), prosiłbym Habilitantkę o ustosunkowanie się wobec moich wątpliwości, uwag i spostrzeżeń, zawartych w formie pytań w treści recenzji.

Analiza dotychczasowego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego, jak również aktywności w działaniach na rzecz popularyzacji nauki wskazuje, że Kandydatka w stopniu wysoce zadowalającym opanowała umiejętność zarówno samodzielnej, jak i zespołowej pracy naukowej, choć nie tylko naukowej. Uwagę zwraca Jej twórczy krytycyzm wobec zastanego stanu wiedzy oraz odwaga w propagowaniu osobistych propozycji, koncepcji czy spostrzeżeń. Noszą one wprawdzie dosyć często polemiczny charakter, ale bez wątpienia nie jest to ich wada, a wręcz przeciwnie, cenna zaleta. Postęp naukowy polega bowiem nie na nieustannym cytowaniu „klasyków literatury przedmiotu”, lecz twórczym fermentem i ciągłym poszukiwaniu nowych, coraz doskonalszych teorii, koncepcji czy rozwiązań odpowiadających wyzwaniom czasów. Wszystko wskazuje na to, że w przypadku Pani dr Teresy USEWICZ, mamy do czynienia z nową, kreatywną jakością Personalną w naukach o bezpieczeństwie.

Tak więc, w przekonaniu recenzenta, dorobek Kandydatki niemal w całej rozciągłości zasługuje na wysoką, pozytywną ocenę i wyczerpuje ustawowe wymagania kierowane wobec kandydatów ubiegających się o uzyskanie stopnia naukowego doktora habilitowanego.

11. Konkluzja

Ja, niżej podpisany stwierdzam, Pani dr Teresa USEWICZ jest autorką nowatorskiego, samodzielnego, na wskroś oryginalnego oraz wartościowego dorobku naukowego. Świadczą o

tym w pierwszej mierze, wysoki poziom merytoryczny i zadowalający poziom metodologiczny dzieła wskazanego jako osiągnięcie naukowe, czyli monografii *Morskie aspekty bezpieczeństwa i obrony Unii Europejskiej* oraz innych, przedstawionych publikacji naukowych. Z całą odpowiedzialnością podkreślam, że Jej dorobek naukowy wnosi znaczący wkład w rozwój nauk społecznych, a przede wszystkim dyscypliny *nauki o bezpieczeństwie*.

Trzeba nadto podkreślić, że Kandydatka może szczycić się znaczącym i wartościowym dorobkiem dydaktycznym, organizacyjnym, popularyzatorskim oraz w obszarze współpracy międzynarodowej.

Reasumując, jednoznacznie potwierdzam, iż dorobek dr Teresy USEWICZ spełnia warunki określone w art. 219 ustawy z dn. 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Tym samym wnioskuję do **Rady Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie Federacji Akademii Wojskowych**, o dopuszczenie wymienionej powyżej Habilitantki do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

Mariusz KUBIAK